

І. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА

Мирослава Баган
(Київ)

УДК 811.161.2'367

ЗАПЕРЕЧНІ ПРЕДИКАТИВИ ЯК ОСОБЛИВИЙ РІЗНОВИД ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ

У статті обґрунтовано статус заперечних предикативів як негомогенних лексико-граматичних виразників заперечення, з'ясовано їхні функціональні відмінності від власне-граматичних експлікантів заперечення. Установлено синкретичний характер заперечних предикативів, що поєднують заперечення з вираженням різних модальних значень. Запропоновано семантичну класифікацію таких предикативів, розмежовано стилістично нейтральні та стилістично марковані заперечні предикативи, визначено особливості їх уживання у функціях присудка двоскладного речення та головного члена односкладного речення у сучасній українській мові. Проаналізовано семантико-синтаксичну структуру речень, породжених заперечними предикативами. Доведено важливу роль заперечних одиниць у реалізації модальних значень неможливості, недоречності, неактуальності, а також деяких оцінних значень.

Ключові слова: заперечний предикатив, прислівник, заперечення, предикативна функція, модальне значення, головний член односкладного речення, присудок.

Постановка проблеми. Заперечні предикативи становлять особливий різновид засобів вираження заперечення, який в українському мовознавстві докладно не вивчали. Для поглиблення відомостей про різні форми негачії в сучасній українській мові важливо з'ясувати функціональні відмінності заперечних предикативів від власне-граматичних засобів вираження негачії, дослідити їхні функціональні особливості в структурі речення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін "предикатив" ввели до наукового обігу порівняно недавно на позначення прислівників та іменників, що послідовно виконують у реченні предикативну функцію [9, с. 705; 15, с. 54; 1, с. 158]. Семантико-синтаксичний розряд предикативних прислівників виділяли й раніше [11, с. 440; 12, с. 453; 8, с. 9]. За синтаксичними властивостями вони істотно відрізняються від решти прислівників, оскільки не перебувають у прислівному зв'язку з іншими словами. Через це їхній статус визначають по-різному. Одні дослідники зараховують їх до периферії прислівника [14, с. 39; 3, с. 81]. Інші, зважаючи на те, що предикативні прислівники передають стан і виконують типову для дієслова предикативну функцію, виводять їх за межі прислівникової лексеми і кваліфікують як аналітичні дієслова [4, с. 121; 5, с. 294–295; 10, с. 6–7]. Російські мовознавці взагалі виділили предикативні прислівники й іменники в самостійний морфологічний клас слів категорії стану на підставі специфічності їхньої станової семантики, невідмінюваності та синтаксичної незалежності від інших слів у реченні [17, с. 74; 2, с. 332; 13, с. 5; 16, с. 223]. Отже, питання про статус предикативних прислівників є дискусійним й однозначно не розв'язаним. Перевага терміна "предикатив" полягає в тому, що він акцентує передусім на нетиповій функціональній специфіці предикативних прислівників, дає змогу систематизувати всі одиниці, які незалежно від свого частиномовного статусу виконують у реченні предикативну функцію.

Об'єктом аналізу в цій статті послуговували функціональні параметри заперечних предикативів, які не просто виражають певний стан, а передають його через заперечення, пор.: *немає, катма, несила, невтямки, непереливки*. В українському та російському мовознавстві їх вважали здебільшого лексичними засобами вираження заперечення [7, с. 52, 6, с. 8], попри те що ці мовні одиниці функціонують в предикативній позиції і передають заперечення саме на граматичному рівні мови. Крім того, увагу дослідників привертало лише деякі предикативні одиниці з заперечним значенням, такі як *немає, катма*, що засвідчує відсутність цілісного дослідження заперечних предикативів в українській мові.

Мета статті – уточнити статус та з'ясувати специфіку заперечних предикативів на тлі інших засобів вираження негації, диференціювати їх за значенням та семантико-синтаксичними особливостями в українській мові.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заперечні предикативи спеціалізуються на утворенні заперечних речень. Уведення їх до структури стверджувальних речень означає зміну стверджувальної модальності речення на заперечну, пор.: *У кімнаті є меблі.* – *У кімнаті немає меблів;* *Змінити розклад можливо.* – *Змінити розклад неможливо;* *У нього є сила чинити опір – Йому несила чинити опір.* Заперечні предикативи корелюють з іншими граматичними засобами вираження заперечення в структурі речення, пор.: *У нього немає дітей – Він не має дітей;* *Нам несила терпіти.* – *Ми не можемо терпіти.* Здатність заперечних предикативів утворювати заперечні речення та їхня співвіднесеність з іншими граматичними негаторами дає підстави вважати їх лексико-граматичними засобами вираження заперечення.

Водночас заперечні предикативи істотно відрізняються від власне-граматичних негаторів - заперечних службових слів, оскільки реалізують не суто заперечення, а заперечення певної предикативної ознаки: *немає* – заперечення наявності, *неможливо* – заперечення можливості, *невтямки* – заперечення можливості розуміння чого-небудь. На відміну від типових граматичних негаторів, заперечні предикативи комплексно виконують дві функції – предикації та одночасного заперечення, оскільки вони утворилися внаслідок зрощення заперечних операторів з дієсловами, прислівниками та іменниками, що виконували в реченні предикативну функцію, пор.: *немає* ← *не* + *має*; *неможливо* ← *не* + *є можливо*; *нереально* ← *не* + *є реально*; *недостить* ← *не* + *достить*; *невтямки* ← *не* *тямить*; *несила* ← *не* *є сила*. Деякі заперечні предикативи, зокрема *ні до чого*, попри семантичну єдність, навіть зберегли окреме написання заперечного оператора. Натомість інші заперечні предикативи (напр., *катма*, *чортма*, *бігма*, *непереливки*) не мають чіткої співвіднесеності з опорними стверджувальними словами, оскільки їхні заперечні значення сформувалися внаслідок метафоричного переосмислення твірної основи.

За семантично-функціональними особливостями заперечні предикативи не однорідні. Їхні відмінності зумовлені семантичним наповненням опорного слова та традицією уживання. У сучасній українській мові заперечні предикативи становлять 6 видів: 1) предикативи, що заперечують наявність кого- або чого-небудь; 2) предикативи, що заперечують можливість чого-небудь; 3) предикативи, що вказують на недоречність, непотрібність чого-небудь; 4) предикативи, що заперечують здатність суб'єкта зрозуміти що-небудь; 5) предикативи, що заперечують достатній вияв дії чи стану; 6) предикативи із заперечним значенням скрутного становища.

Найширше в українській мові представлені предикативи, що заперечують наявність кого- або чого-небудь, пор.: *немає*, *бігма*, *катма*, *чортма*. Вони передають спільне заперечне значення відсутності, проте відрізняються за стилістичним забарвленням. Найуніверсальнішим і відповідно найуживанішим з-поміж них є стилістично нейтральний предикатив *немає*. Передусім він заперечує буття кого-, чого-небудь у певному просторі чи середовищі, пор.: *У місті немає неба* (Ю. Мушкетик); *Кількох депутатів стабільно немає у сесійному залі* (Л. Костенко). За його допомогою спростовують також певні обставини, пор.: *А нам сидіти немає коли* (Г. Тютюнник); *... нам немає де мешкати* (Ю. Мушкетик). Особливо поширені речення буттєвого типу, у яких аналізований предикатив указує на відсутність у кого-небудь певних об'єктів володіння, ознак тощо, пор.: *Але ж у нього немає човна* (В. Нестайко); *У тебе немає гордості*. Порівняно з двоскладними реченнями *Я не маю човна*, *Ти не гордий* буттєві речення з предикативом *немає* більше увиразнюють пасивність суб'єкта, невідповідність йому його стану.

Предикатив *немає* корелює із заперечними формами минулого та майбутнього часів дієслова *бути*, тобто з *не було* та *не буде*, пор.: *У нього немає човна.* – *У нього не було човна.* – *У нього не буде човна.* Це зумовлено його віддієслівним походженням. Водночас він відрізняється від таких співвідносних дієслівних форм неможливістю змінюватися за особами та мати форми роду, що зближує його з прислівниками.

Інші предикативи зі значенням відсутності кого-, чого-небудь є стилістично маркованими, бо вживані в розмовному мовленні та художньому стилі, вони емоційно виражають відсутність об'єкта, ознаки чи результату, пор.: *Та й зубів катма вже...* (Г. Тарасюк); *А той москалице при*

всіх її обніма! **Чортма** їй сорому! (І. Нечуй-Левицький); – Снідати пора. Монається тут удвох цілий ранок, а толку **чортма** (Г. Тютюнник).

Усі заперечні предикативи на позначення відсутності кого-, чого-небудь потребують в реченні валентно зумовленого компонента у формі родового відмінка. Він визначає об'єкт володіння за умови наявності в реченні компонента зі значенням пасивного суб'єкта, пор: **Немає у мене четвертої сили** (Л. Костенко); **Та діточок у їх бігма** (Г. Шевченко). Якщо ж компонент у формі родового відмінка виражений назвами осіб й іншого компонента із суб'єктним значенням у реченні немає, то він позначає суб'єкта буття, пор.: ...**серед них немає головних дійових осіб** – **Павла Івановича Печеніга і Варфоломійовича** (М. Гримич).

Екзистенційна семантика заперечних предикативів сприяє вживанню в реченні локативних поширювачів, які виділяють простір чи середовище, що позбавлені певної ознаки чи об'єкта, пор.: ...**абсолютної істини на світі немає** (В. Винниченко); **Хоча, звичайно, вина у Бельгії катма**, як би вони не носилися зі своїм експортом (Є. Кононенко); **Ніде немає літа** (Л. Костенко).

Якщо предикативи, що заперечують наявність кого-, чого-небудь, є комплексними виразниками і лексичного значення, і предикативності, то заперечні предикативи всіх інших семантико-функціональних видів предикативну функцію виконують не самостійно, а лише в поєднанні зі зв'язковими компонентами *бути, стати / ставати, зробитися / робитися* та ін., пор.: ...**вельможні пани також зиркали один на одного, було невтямки, чого подався до кофейні цар** (Ю. Мушкетик); **Але коли людині озвучують суму, яку їй треба буде заплатити за нову усмішку, стає не до сміху** (Високий Замок, 4.10.2013); **Мені зробилося непереливки лиш тоді, коли вгледіла в руках отця Серафима лискучі, холодні навіть на відстані металеві інструменти** (В. Шкляр).

До другого виду заперечних предикативів належать ті, що заперечують можливість чого-небудь. Вони також семантично й стилістично не однорідні. Одні з них, зокрема **неможливо, нереально**, характеризують певну дію як неможливу й функціонують або в позиції присудка двоскладного речення з інфінітивним чи займенниковим підметом (пор.: **В наш час досягти чогось лише красивою зовнішністю неможливо** (Ю. Мушкетик); **Це неможливо!** (В. Винниченко); **цілий ряд продуктів – свинячий жир (так сало називають у США), борошно і кефір... купити на Заході майже нереально** (Високий Замок, 16.12.2012), або в позиції головного члена односкладного речення (пор. ...**стало шкода себе з ряду причин, які просто нереально тут помістити** (І. Карпа); **Ген непокори українців неможливо дослідити** (А. Бондар). Ці заперечні предикативи широко вживають у різних стилях мовлення, зокрема й у науковому та офіційно-діловому, пор.: **Передбачити, який саме термін може стати загальномовним словом, ... неможливо** (О. Кочерга); **Реалізувати закон про невинність євромайданівців неможливо** (З виступу юриста); **Знайти живих свідків трагедії [голодомору] зараз практично нереально** (З підручника).

Заперечний предикатив **несила**, навпаки, має вужче значення й обмеженіші умови вживання. Він указує на те, що суб'єкт фізично не може виконувати певну дію чи перебувати в певному стані, і функціонує лише в позиції головного члена односкладного речення. Характерною семантико-синтаксичною ознакою цього предикатива є здатність керувати валентно зумовленим компонентом у формі давального відмінка із семантикою суб'єкта стану, який не завжди лексично виражений у реченні, пор.: **Сашкові вже й говорити несила було** (Люко Дашвар); **Вже все переробила, а чекати несила** (Люко Дашвар). Використання заперечного предикатива **несила** обмежене розмовним та художнім стилями мовлення.

Заперечний предикатив **ні до чого**, що представляє третій вид, поєднує заперечення з модальністю доречності, увиразнюючи в такий спосіб недоречність, непотрібність кого-, чого-небудь. Він уживається здебільшого в позиції присудка двоскладного речення з іменниковим, займенниковим або інфінітивним підметом, пор.: – **Борозна тут ні до чого**, — **закурив Марченко сигарету** (Ю. Мушкетик); **Я ні в чім не можу докорити Соні, вона старається, щоб було добре, але... все це ні до чого** (В. Винниченко); **Сперечатися було ні до чого** (В. Нестайко). Предикатив **ні до чого** може мати залежний компонент у формі давального відмінка зі значенням суб'єкта стану, що вказує на особу, для якої хтось або щось є недоречним, пор.: **Т а р а н. І нам він [півень] ні до чого!** (О. Коломієць); **Людей теж не було, але вони Славі ні до чого** (Г. Гордасевич).

Семантична специфіка заперечного предикатива **невтямки**, належного до четвертого виду, полягає в запереченні чиєїсь здатності зрозуміти що-небудь. Він заповнює позицію головного члена односкладного речення й керує валентно зумовленим компонентом у формі давального відмінка зі значенням суб'єкта стану, який у реченні може опускатися через свою очевидність, пор.: *До того, як лихо, то є бодай якась передчуття, а трапляється щастя – нам невтямки, воно й процідиться проміж розставлені долоні* (Р. Андріяшик); *Мати поглядає на свою дочку — й невтямки, що коїться з нею* (Є. Гуцало). Від дієслівних заперечних форм **не розуміти**, **не тямити** заперечний предикатив **невтямки** відрізняється відтінком всеохопності, непідвладності людині її стану. Через негативно оцінене забарвлення його вживають переважно в розмовному та художньому стилях мовлення.

На запереченні достатнього вияву чого-небудь у сучасній українській літературній мові спеціалізується лише один предикатив **недостить**, що репрезентує п'ятий вид заперечних предикативів. У поєднанні з інфінітивом він формує головний член односкладного речення, указуючи на недостатність певної дії для досягнення якої-небудь мети, пор.: *Європейські послі: для підписання Угоди Україна-ЄС недостить провести чесні вибори в Раду* (<http://www.newsru.ua/arch/ukraine/15oct2012/europoslu.html>). Він може також керувати залежним компонентом у формі родового відмінка, що називає дії чи явища, яких недостатньо для певного суб'єкта чи для досягнення якоїсь мети, пор.: *...якщо ЄС хоче подолати поточну кризу, звичайного ходу діяльності буде недостить* (День, 6.08.2013); *...мені недостить власних привидів...* (О.Забужко); *Для перемог на високому рівні цього недостить* (День, 11.08.2000).

Окремий, шостий, вид заперечних предикативів становлять ті, що передають скрутне становище певної особи. Серед них предикатив **непереливки**, заперечний компонент якого вже невіддільний, та фразеологізовані відіменникові предикативи **не до жартів**, **не до сміху**, заперечний елемент яких пишеться окремо, хоч без нього вони не вживаються. Означення скрутного становища через заперечення позитивних явищ засвідчує намагання мовців злагодити, "розрядити" ситуацію, інтерпретувати її комічно, пор.: *Кайдаш побачив, що непереливки, пхнув одну бабу на один бік, а другу на другий* (І. Нечуй-Левицький); *Та коли кадрова селекція ... усе більше почала скидатися на манію, тут уже не до жартів стало* (Високий Замок, 18.01.2013); *Американці радіють і плескають ще більше, а мені не до сміху* (Високий Замок, 25.01.2013). Конструкція **не до** + іменник у Род.в. в українській мові загалом є ідіоматичним засобом вираження неактуальності чого-небудь для когось, пор.: [Учням] *було не до уроків...* (Високий Замок, 13.12.2013); *...мені не до прийому гостей...* (В. Шкляр); *Плани, конспекти, контрольні роботи. Тут не до газет* (Г. Гордасевич).

Усі заперечні предикативи зі значенням скрутного становища потребують залежного компонента у формі давального відмінка на позначення суб'єкта стану, який може опускатися в разі очевидності, пор.: *Володькові непереливки* (У. Самчук); *...шанівці ...потім іще з півроку тряслися, що хазяї повернуться й буде всім непереливки* (Люко Дашвар); *Мені не до жартів* (В. Шкляр); *От тільки власнику дорогої іномарки і батькам "приколіста" було не до сміху* (Високий Замок, 13.12.2013).

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, заперечні предикативи є продуктивним, але негомогенним граматичним засобом вираження заперечення, оскільки в структурі речення вони передають не власне-заперечення, а заперечення наявності, можливості, доречності, актуальності та ін. Формування синкретичних заперечно-модальних одиниць свідчить про інтерпретативний характер заперечення, узвичаєння в українській мові використання заперечних одиниць для вираження різних оцінних значень. Характерною формально-синтаксичною ознакою заперечних предикативів є їхня здатність виконувати роль головного члена односкладного речення, рідше – присудка двоскладного заперечного речення. Для формально-граматичної структури таких речень типовий керований другорядний член зі значенням суб'єкта стану. Лише деякі заперечні предикативи потребують керованого другорядного члена з об'єктною семантикою. Дослідження функціональних особливостей заперечних предикативів відкриває перспективи для подальшого вивчення неспеціалізованих форм негації в сучасній українській мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бонч-Осмоловская А.А. Дативные субъектные конструкции с предикативами на -о/-е / А.А. Бонч-Осмоловская // Корпусные исследования по русской грамматике. – М. : Пробел, 2009. – С. 157 – 183
2. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове) / В.В. Виноградов. – М. : Русский язык, 1986. – 640 с.
3. Висоцький А.В. Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові [монографія] / А.В. Висоцький. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 328 с.
4. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І.Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
5. Городенська К. Прислівник. Службові слова-морфеми. Слова-речення / Катерина Городенська // Іван Вихованець, Катерина Городенська Теоретична морфологія української мови. – К. : Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. – С. 298 – 390.
6. Кардаш Л.В. Мовні засоби вираження заперечення і протиставлення в українській літературній мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Л.В. Кардаш. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – 20 с.
7. Озерова Н.Г. Средства выражения отрицания в русском и украинском языках / Н.Г. Озерова. – К. : Наук. думка, 1978. – 118 с.
8. Ощипко І. Семантико-словотвірна характеристика предикативних прислівників української мови / Ірина Ощипко // Вісник Львівського університету : Серія філологічна. – Львів, 2000. – Вип. 29. – С. 9 – 15.
9. Русская грамматика : В 2-х т. – М. : Наука, 1980. – Т. 1. – 788 с.
10. Соколова С.В. Транспозиційний потенціал прислівників у сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / С.В. Соколова. – К., 2009. – 20 с.
11. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / [за заг. ред. І.К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1969. – 534 с.
12. Сучасна українська літературна мова : [підручник]. / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін. [за ред. А.П. Грищенка]. – К. : Вища школа, 1997. – 493 с.
13. Тихонов А.Н. Категория состояния в современном русском языке / А.Н. Тихонов. – Самарканд : Изд-во Самарканд. гос. ун-та, 1960. – 43 с.
14. Чапля І.К. Прислівник в українській мові / І.К. Чапля. – Х. : Вид-во Харків. ун-ту, 1960. – 124 с.
15. Циммерлинг А.В. Предикативы и качественные наречия: классы слов и направления деривации / А.В. Циммерлинг // Русистика на пороге XXI века: проблемы и перспективы. – М. : Языки славянской культуры, 2003. – С. 54 – 59.
16. Шанский Н.М. Современный русский язык : В 3 ч. / Н.М. Шанский, А.Н. Тихонов. – М. : Просвещение, 1987. – Ч. 2. Словообразование. Морфология. – 256 с.
17. Щерба Л.В. О частях речи в русском языке / Л.В. Щерба // Избранные работы по русскому языку. – М. : Учпедгиз, 1957. – С. 63 – 84.

Баган М. Отрицательные предикативы как особая разновидность лексико-грамматических средств выражения отрицания.

В статье обоснован статус отрицательных предикативов как негетерогенных лексико-грамматических выразителей отрицания, выяснены их функциональные отличия от собственно-грамматических экспликаторов отрицания. Определен синкретический характер отрицательных предикативов, сочетающих отрицание с выражением различных модальных значений. Предложена семантическая классификация таких предикативов, разграничены стилистически нейтральные и стилистически маркированные отрицательные предикативы, определены особенности их употребления в функциях сказуемого двусоставного предложения и главного члена односоставного предложения в современном украинском языке. Проанализирована семантико-синтаксическая структура предложений, порожденных отрицательными предикативами. Доказана важная роль отрицательных единиц в реализации модальных значений невозможности, неуместности, неактуальности, а также некоторых оценочных значений.

Ключевые слова: отрицательный предикатив, наречие, отрицание, предикативная функция, модальное значение, главный член односоставного предложения, сказуемое.

Bahan M. Negative Ppredicates as a Special Kind of Lexical-Ggrammatical Means of Negation.

The status of negative predicates as heterogeneous lexical-grammatical means of negation is proved, their functional differences from the actual grammatical exponents of negation are elucidated. Syncretic nature of negative predicates that combine negation with expression of different modal meanings is defined. Semantic classification of such predicates is proposed; stylistically neutral and stylistically marked negative predicates are delimited, the peculiarities of their use as a predicate of two-member sentence or as a leading term of one-member sentence in modern Ukrainian language are found. Semantic-syntactic

structure of sentences generated by negative predicatives is analysed. An important role of negative items in the realization of modal meaning of impossibility, irrelevance and some evaluative meanings is proved.

Key words: negative predicate, adverb, negation, predicative function, modal meaning, the leading term of one-member sentence, predicate.

*Ірина Герасименко
(Горловка)*

УДК 811.161.1'371

СРЕДСТВА ОБЪЕКТИВИЗАЦИИ ЦВЕТА СКВОЗЬ ПРИЗМУ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКИ КАК НАУКИ ГУМАНИТАРНОГО ЦИКЛА

В статье проанализированы подходы к решению вопроса о роле цветообозначений в трансляции информации, связанной с концептуализацией мира и социума, обозначены области гуманитарного знания, изучающие связь феномена цвета как важного элемента восприятия мира с его объективизацией в языке, рассмотрены проблемы цветовой номинации сквозь призму теорий эволюции цветового зрения, определены причины ограниченного состава цветообозначений по сравнению с широким спектром различаемых человеком цветов и оттенков. Был отмечено, что в языковых знаках как носителях обширного информационного потенциала особым образом преломляются цветовые восприятия, фиксируются универсальные и идиоэтнические ощущения, вызванные цветом. Наличие значительного количества работ, посвящённых соотношению феномена цвета, цветовосприятия и цветовой номинации, объясняется недостаточной разработанностью этой проблемы. Комплексное рассмотрение данных вопросов позволяет определить причины использования каждого ЦО для вербализации не единичного цвета, а некоторой цветовой группы.

Ключевые слова: цветообозначение, цвет, цветовосприятие, гуманитаристика, объективизация цвета.

Постановка проблемы. Цвет объективизируется в языке посредством цветообозначений (далее – ЦО). Эта группа слов вызывает интерес у исследователей, изучающих механизмы категоризации человеком окружающего мира. Внимание гуманитаристики в целом и лингвистики в частности к категории цвета, феномену цветовосприятия и средствам его языковой объективизации обусловлено самой жизнью, развитием общества. В языковых знаках как носителях обширного информационного потенциала особым образом преломляются цветовые восприятия, фиксируются универсальные и идиоэтнические ощущения, вызванные цветом.

Анализ последних исследований и публикаций. Категория цвета, феномен цветовосприятия и ЦО как проблема гуманитаристики рассматриваются с этнографической и историко-культурной точек зрения (У. Гладстоун, Л. Гейгер), с позиций физиологии (Г. Магнус), археологии (К. Леви-Строс), астрономии (В. В. Богданов), когнитологии (А. Вежбицкая), со стороны универсального (Б. Берлин, П. Кей) и идиоэтнического (Ю. А. Сорокин, А. И. Белов) подходов. Этот вопрос исследуется в аспекте этнической ментальности и национально-культурной маркированности (Л. Г. Невская, Е. В. Гулянков), что вызвано пониманием языка как модели культуры. По сути, категории цвета, феномену цветовосприятия и ЦО посвящено значительное количество работ гуманитарного цикла, что объясняется, на наш взгляд, недостаточной разработанностью этой проблемы.

Актуальность работы. Комплексное рассмотрение подходов разных областей гуманитарного знания, в числе которых и лингвистика, к соотношению цвета, цветовосприятия и ЦО позволит приблизить нас к пониманию специфических черт ЦО как единиц языкового выражения цвета. **Цель статьи** – анализ подходов и путей их решения к роли ЦО в трансляции информации, связанной с концептуализацией мира и социума. Цель исследования определяет постановку следующих **задач**: обозначить области гуманитарного знания, изучающие связь феномена цвета как важного элемента восприятия мира с его объективизацией в языке; рассмотреть проблему цветовой номинации сквозь призму теорий эволюции цветового зрения;